Η ζωή στην Εκκλησία και το εμπόδιο του ψυχολογισμού (Πρωτ. π. Θωμάς Βαμβίνης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 16 Ιουλίου, 2008

Ο άγιος Κυπριανός έλεγε: «Έξω από την Εκκλησία δεν υπάρχει σωτηρία». Ο π. Γ. Φλορόφσκυ έχει πει ότι όλη η κατηγορηματική δύναμη αυτού του αφοριστικού λόγου βρίσκεται στην ταυτολογία του. Έξω απ' την Εκκλησία δεν υπάρχει σωτηρία, γιατί σωτηρία του κόσμου είναι η Εκκλησία. Μέσα σ' Αυτήν, ως το πραγματικό Σώμα του Χριστού, δωρίζεται η αποκάλυψη της οδού της αληθινής ζωής και της ενυπόστατης αλήθειας. (πρβλ. Αγία Γραφή, Εκκλησία, Παράδοσις, σελ. 51).

Στις μέρες μας αυτός ο λόγος είναι έντονα επίκαιρος, αλλά και εύκολα κατανοητός, παρά τις συναισθηματικές αντιδράσεις που μπορεί να προκαλέση. Οι αντιδράσεις δημιουργούνται κυρίως από την φιλαυτία μας, η οποία ενισχύεται στις μέρες μας από το πνεύμα του «Νέου Διαφωτισμού», ο οποίος δεν ανέχεται αποκλεισμούς και διακρίσεις, έστω και αν αυτές γίνονται ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα, το φυσικό και το αφύσικο, την υπαρξιακή ελευθερία και την υποδούλωση. Μέσα σ' αυτό το πνεύμα, λοιπόν, ένας τέτοιος αφοριστικός λόγος δημιουργεί ευεξήγητες δυσαρέσκειες που τον καθιστούν σε πολλούς δυσπαράδεκτο. Άλλο, όμως, είναι το «δυσπαράδεκτο» και άλλο το «κατανοητό». Διότι πολλά πράγματα κατανοούμε ως αληθή, αλλά δεν αντέχουμε να τα παραδεχθούμε ως ρυθμιστές της ζωής μας. Κι' αυτό γιατί, όταν απουσιάζη η ψυχολογική και πνευματική ωριμότητα, συμπεριφερόμαστε σε όλες τις περιπτώσεις σαν τους μανιακούς καπνιστές, οι οποίοι ενώ γνωρίζουν το πόσο βλαπτικός είναι ο καπνός για την υγεία τους, δεν μπορούν να παραδεχθούν, ενόσω δεν έχουν αισθανθή τα συμπτώματα κάποιας ασθένειας, ότι μπορεί να τους συμβή κάτι κακό από αυτή την καταστροφική συνήθεια.

Το ότι «έξω από την Εκκλησία δεν υπάρχει σωτηρία» μπορεί στις μέρες μας να το διαπιστώση κανείς και «κοινωνιολογικά», με μια απλή ματιά στις νοοτροπίες που επικρατούν στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, οι οποίες θέλουν να διακόψουν κάθε σχέση τους με το Χριστιανικό παρελθόν τους• αυτό εννοείται ισχύει σε κάποιο βαθμό και για την δική μας κοινωνία.

Στην Εκκλησία ζούμε με πρότυπα, υποδείγματα ζωής. Έχουμε τους Προφήτες, τους Αποστόλους, τους Αγίους, την Θεοτόκο και πάνω απ' όλους τον Χριστό. Όλοι αυτοί δεν είναι ιδέες. Δεν είναι μυθικές κατασκευές της φαντασίας. Είναι πρόσωπα με

συγκεκριμένη ιστορική παρουσία και δράση, με βίο, πολιτεία και λόγο. Μας άφησαν κατά την επί γης πορεία τους «υπογραμμόν» την ζωή και τον λόγο τους. Εκτός, όμως, από τους βίους και τους λόγους των «απ' αιώνος» αγίων, έχουμε και την δύναμη των μυστηρίων που μας μεταδίδουν την ζωή του Χριστού, που μας δωρίζουν, δηλαδή, «αυτό το είναι και υποστήναι μηδέν όντας» με το Βάπτισμα, το «μύρον» της πνευματικής γνώσεως, με το Χρίσμα και το «φάρμακο της αθανασίας», με την κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Χριστού. Έτσι, η ζωή μας μέσα στην Εκκλησία παίρνει μορφή. Καθαρίζεται το αμαυρωμένο «κατ' εικόνα» και «ιχνογραφείται» πάνω σ' αυτό το «καθ' ομοίωσιν». Έχουμε δύναμη ζωής και προοπτική• μια ανοδική πορεία χωρίς τέλος. Είμαστε σε μια «στράτα», στην οποία, σύμφωνα με τον άγιο Νικόδημο τον αγιορείτη, πρέπει διαρκώς να κινούμαστε προς τα εμπρός, διότι η στάση σ' αυτήν την πορεία είναι οπισθοδρόμηση. Η ύπαρξή μας συνεχώς αναβαθμίζεται, ο άνθρωπος στην πορεία αυτήν θεώνεται.

Αυτή είναι (η μάλλον πρέπει να είναι), σε μια ελλειπτική σύντομη περιγραφή, η ζωή μας μέσα στην Εκκλησία. Έξω από αυτήν τα πράγματα δεν ακολουθούν την ίδια εξέλιξη, είναι τελείως διαφορετική η φορά τους. Ειδικά στην εποχή μας βλέπουμε την παντελή απουσία ανοδικής πορείας και μορφής από την ζωή των ανθρώπων. Ο Ορθόδοξος πιστός επιθυμεί να αποκτήση την ζωή του Χριστού, να εικονίζη μέσα στον κόσμο το αρχέτυπό του, τον Χριστό. Στις σύγχρονες κοινωνίες όλα είναι επίπεδα και ρευστά. Δεν έχουν μορφή, δεν έχουν σχήμα. Δεν εικονίζουν κανένα αρχέτυπο. Έχει εγκαταλειφθή το οντολογικό θεμέλιο της ζωής του ανθρώπου και έχει χαθή το ανθρώπινο πρόσωπο σ' έναν ανερμάτιστο ψυχολογισμό. Δεν ενδιαφέρει το βάθος του ανθρώπου, αλλά η ηδυπαθής επιφάνειά του. Δεν ενδιαφέρει η ψυχή του, οι δυνάμεις της, οι αισθήσεις της, αλλά μόνο το σώμα του και τα συναισθήματά του. Χάνεται ο άνθρωπος στα συναισθήματα. Τον ενδιαφέρει μόνο το τι αισθάνεται, το τι ευχαριστεί τις σωματικές του αισθήσεις. Ταυτίζει τον εαυτό του με τα ανεξέλεγκτα συναισθήματα και τις αχαλίνωτες επιθυμίες. Έτσι, νομίζει ότι είναι αυτό που επιθυμεί η αυτό που αισθάνεται. Αγνοεί το βάθος του, την πραγματική του φύση. Από το σημείο αυτό εύκολα φθάνει ακόμη και σε «πάθη ατιμίας». Κι' αυτό γιατί δεν έχει κριτήριο αλήθειας, σημείο αναφοράς, πρότυπο, ούτε δύναμη για να ξεδιαλύνη τις επιθυμίες του, ούτε το σθένος να αρνήται τις ιδέες που σφηνώνουν στο μυαλό του και να αποκαθιστά μέσα του την στρεβλή εικόνα που έχει για τον εαυτό του, τους άλλους και τον κόσμο. Εγκαταλελειμμένος από την χάρη του Θεού, από τον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος, «καθώς ουκ εδοκίμασεν τον Θεόν έχειν εν επιγνώσει», αφήνεται από τον Θεό στον «αδόκιμο» νου του «ποιείν τα μη καθήκοντα». Αγνοώντας τον Θεό και το θέλημά Του παίρνει τον εύκολο δρόμο της ζωής, την «πλατεία οδό», η οποία οδηγεί την ανθρώπινη ύπαρξη στον ατιμωτικό εγκλωβισμό της στο ζωικό βασίλειο.

Τα σχετικά με τον ψυχολογισμό τα έχει επισημάνει πριν από τριανταπέντε χρόνια ο Β. Ν. Τατάκης σ' ένα μικρό του βιβλίο, με τίτλο: «Η πορεία του ανθρώπου» (Εκδόσεις

των Φίλων, 1973). Εκεί γράφει: «Θα περιοριστώ σ' ένα εμπόδιο [της πνευματικής πορείας του ανθρώπου] που κατά τη γνώμη μου έχει ιδιαίτερη ένταση στην εποχή μας. Μιλώ για το πνεύμα του ψυχολογισμού που επικρατεί, και κυριαρχεί στη ζωή μας. Λέγοντας ψυχολογισμό εννοώ την διαρκή απασχόληση –που σε πόσους γίνεται σωστό πάθος– με το τι αισθάνονται, με το τι τους συμβαίνει, με τα αισθήματα και τις αντιδράσεις σ' αυτά, όπως λέει η ψυχολογία, και με τις επιθυμίες και την ικανοποίησή τους. Είναι τόση η στροφή προς αυτά και η προσοχή και το ενδιαφέρον γι' αυτά του σημερινού ανθρώπου, ώστε ξεχνιέται και πάει θαρρείς να πιστέψη ότι αυτός είναι όλος όλος ο άνθρωπος, αυτό το επιφανειακό, το ψυχολογικό του εγώ, που είναι πολύ κοντά στις ζωϊκές εκδηλώσεις με την τρέχουσα σημασία».

Καταλαβαίνει, λοιπόν, κανείς τον πολύ σημαντικό ρόλο της Εκκλησίας μέσα στην σύγχρονη κοινωνία. Ρόλος της είναι να προσελκύη τους ανθρώπους στην αναζήτηση του Θεού και να τους προσφέρη τους τρόπους της εμπειρικής γνώσης Του. Να τους φωτίζη με το θεολογικό νόημα της ζωής τους και να τους απεγκλωβίζη από το ζωϊκό βασίλειο των ενστίκτων.

Καταλαβαίνει πολύ εύκολα, επίσης, και μια απλή κοινωνιολογική ματιά να δη κανείς τα πράγματα, χωρίς δηλαδή να αναφερθή στο μυστήριο των δύο εν Χριστώ φύσεων και στην θεολογία της «γεννήσεως» της Εκκλησίας κατά την Πεντηκοστή ως Σώματος Χριστού, ότι «έξω από την Εκκλησία δεν υπάρχει σωτηρία». Κι' αυτό γιατί μέσα στην Εκκλησία συνεχίζουμε να έχουμε υψηλούς στόχους, πρότυπα ζωής και μορφή που καλλωπίζεται «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού», ενώ έξω από αυτήν έχουμε συντήρηση της αμορφίας των ενστίκτων, την επίπεδη χωρίς υψηλούς στόχους ζωή, την εγκλωβισμένη στο πολιτισμικά ανεξέλικτο ζωϊκό βασίλειο.–

(Πηγή: "Εκκλησιαστική Παρέμβαση" Ιούνιος 2008)